

**GLYUKOZAMINNING 6-NITRO-1,3-DIOKSI -8-KARBALDEGID BILAN SHIFF ASOSINI
SINTEZ QILISH. SINTEZ QILINGAN MODDALARNING BIOLOGIK FAOLLIKALARINI PASS
ONLINE TIZIMI YORDAMIDA O'RGANISH**

<https://doi.org/10.5281/zenodo.12205939>

Yusupov Islombek Abdumutalib o'g'li
CAMU xalqaro tibbiyot universiteti assistenti,

Annotatsiya: *Mazkur maqolada glyukozamining 6-nitro-1,3-dioksi -8-karbaldegid bilan Schiff asosini sintezi va olingan moddalarning biologik faolliklarini PASS online tizimi yordamida o'rganish tahlil qilingan va yoritib berilgan.*

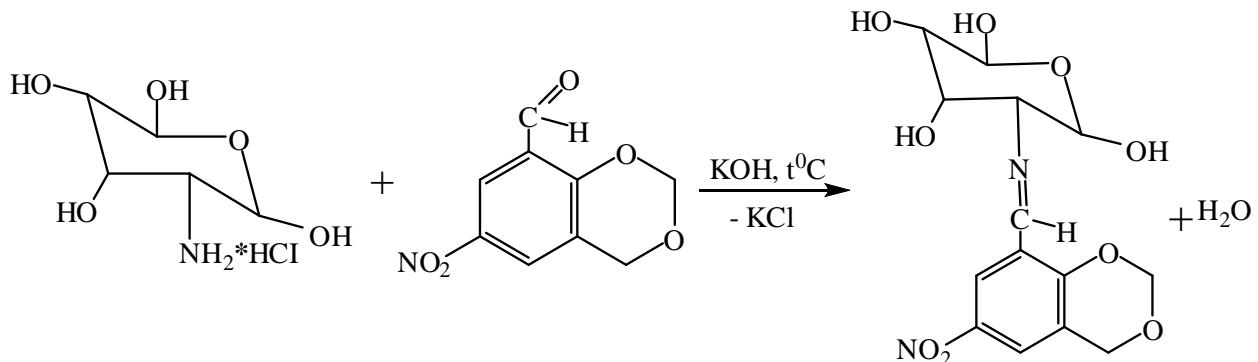
Annotation: *In this article, the synthesis of the Schiff base of glucosamine with 6-nitro-1,3-dioxy-8-carbaldehyde and the study of the biological activities of the obtained substances using the PASS online system are analyzed and explained.*

Kalit so'zlar: PASS online, biologic faollik, glyukozamin, yupqa qatlamli xromotografiya, IQ spektri.

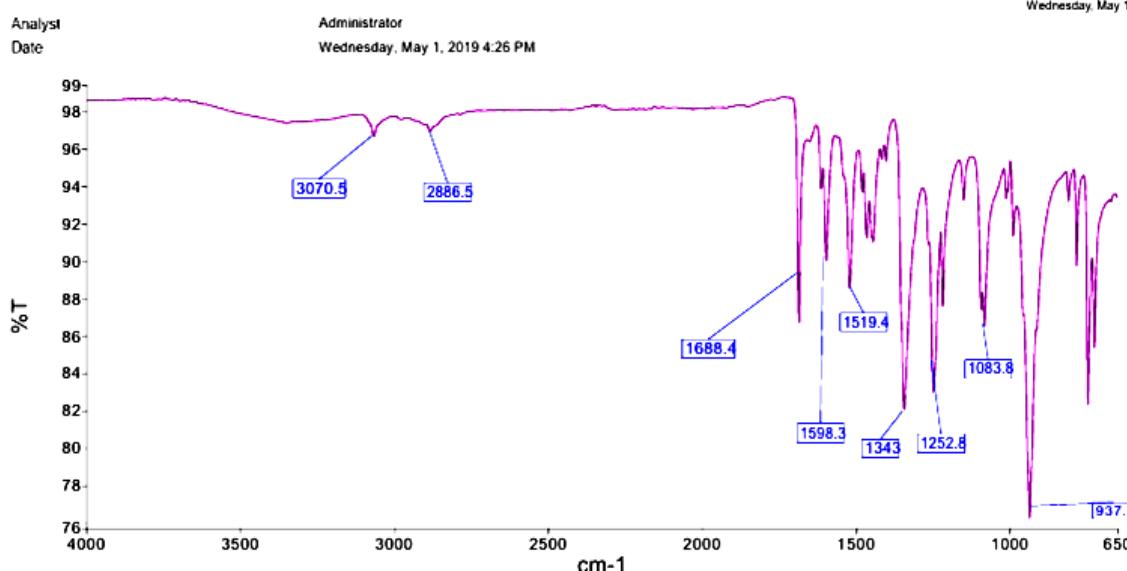
NATIJALAR

Ishni Glyukozamin gidroxloridini distillangan suvda eritib olishdan boshlaymiz. Unga 1:1 mol nisbatda etil spirtida eritilgan 6-nitro-1,3-dioksi-8-karbaldegid moddasidan qo'shib, hosil bo'lgan eritma magnitli aralashtirgichda 2 soat davomida 65-75° C da qizdirildi. Mazkur jarayon ishqoriy muhitda olib borildi. Har 25-35 minut oraliq vaqtida yupqa qatlamli xromotografiyadan foydalanib reaksiya borayotganligini aniqlab turildi. YuQX uchun faqat Silifol-UV-254 (KAVALER Chexeslovakija) plastinkalaridan foydalanildi. Reaksiya to'liq borganidan so'ng olingan modda to'liq cho'kishi uchun ma'lum muddat tindirib qo'yildi. So'ng qo'ng'ir cho'kma filtrlandi va quritildi.

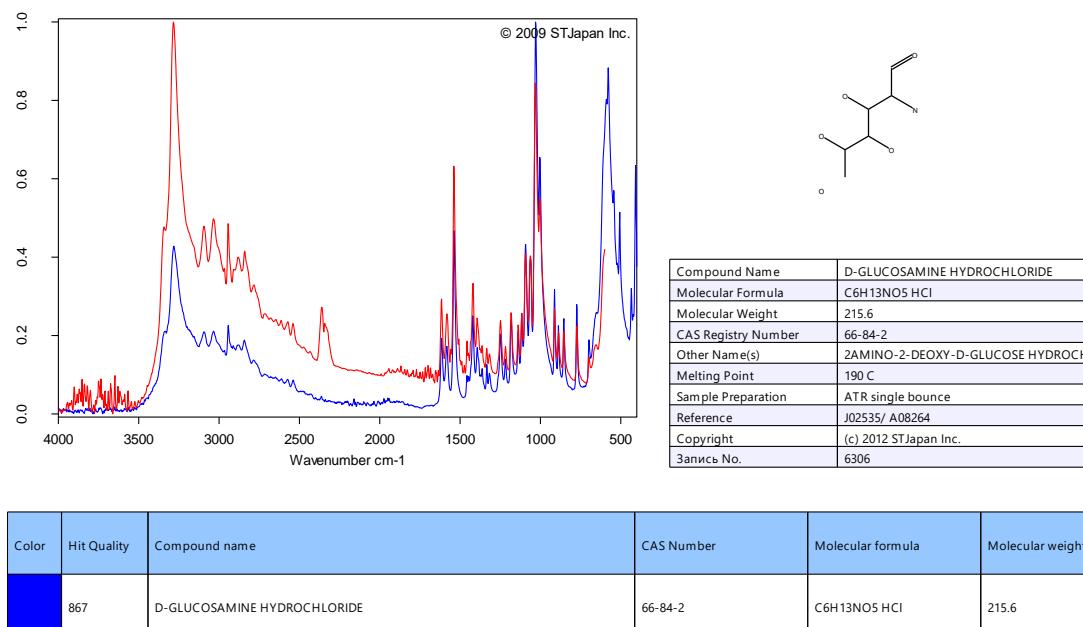
Jarayon quyidagi reaksiya tenglamasi orqali ifodalanadi:

Quyida olingan Schiff asosining IQ spektri keltirilgan. Bu spektr glyukozamin gidroxlorid spektri bilan taqqoslanadi:

1-rasm. Glykozamin gidroksilidining 6-nitro-1,3-dioksi -8-karbaldegid bilan olingan Schiff asosining spektri.

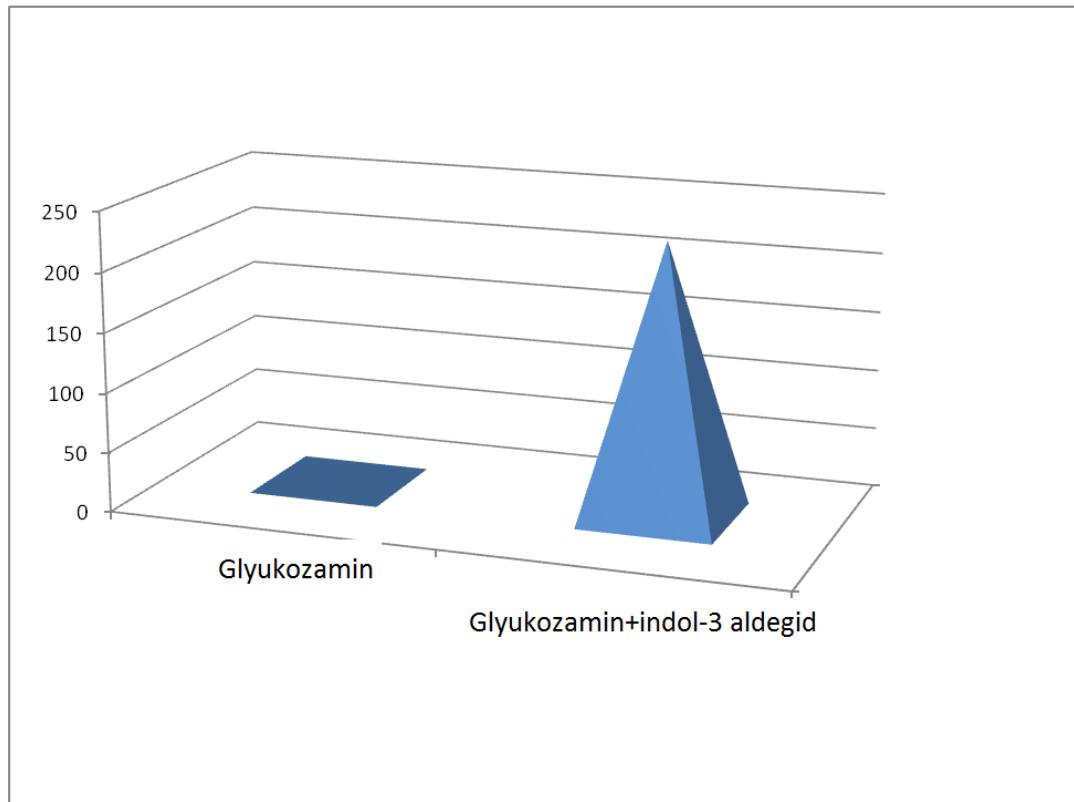
2-rasm. Glykozamin gidroksilid moddasining spektri (Taqqoslash uchun).

Yuqorida keltirilgan Schiff asosining IQ spektri glykozamin gidroksilid spektri bilan taqqoslanganda $1700\text{-}3700 \text{ sm}^{-1}$ sohalardagi sezilarli darajadagi o'zgarish va 1688 sm^{-1} soxada yuzaga kelgan yutilish signali hosil bo'lgan azometin bog' hisobiga yuz bergan. Shuningdek, $650\text{-}1700 \text{ sm}^{-1}$ sohalarda yuzaga kelgan yutilish signallaridagi o'zgarishlar, reaksiya sodir bo'lganligidan dalolat beradi.

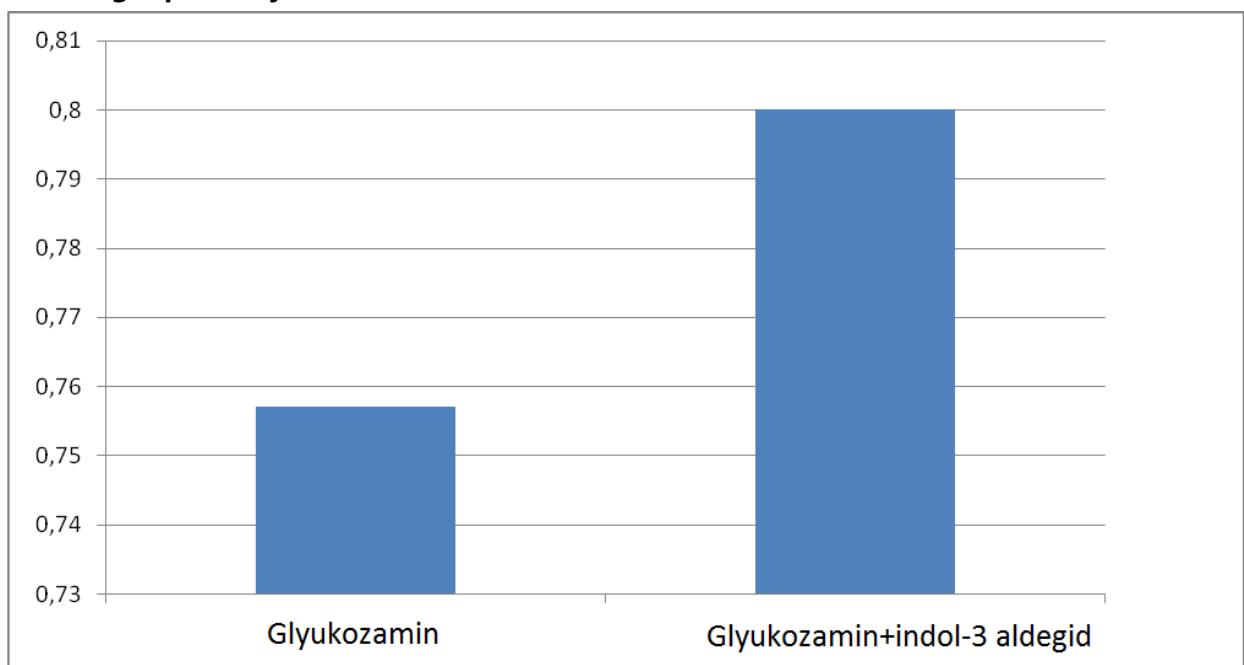
SINTEZ QILINGAN MODDALARNING BIOLOGIK FAOLLIKARINI PASS ONLINE TIZIMI YORDAMIDA O'RGANISH

Olingen moddalarning biologik faolliklari haqida birlamchi ma'lumotga ega bo'lish uchun PASS ONLINE dasturida biologik faolliklari o'rganildi.

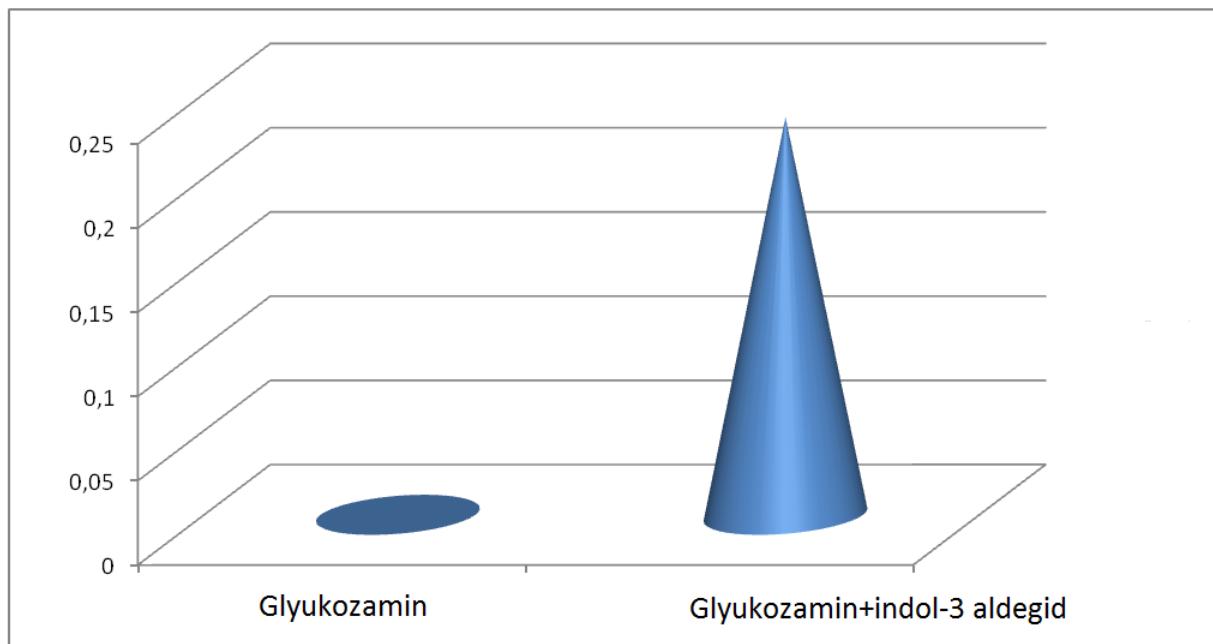
Glyukozaminning indol 3-aldegid bilan hosil qilingan Schiff asosining biologik faolliklarini kompyuter modellash orqali PASS analiz yordamida hujayraning qarishiga, gerpes virusiga, oq qon kasalligiga qarshi, havfli yo'g'on ichak saratoni, prostatasaratoni, ko'krak bezi saratoni, muskullarning destruktsiyasi, infektsiyalarga qarshi xossalaring taxminiy faolliklari aniqlandi. Bunda quyidagi natijalar olindi. Quyida olingan moddalarning biologik faolliklarini ko'rsatuvchi PASS online dasturidan olingan ko'rsatkichlar ilova qilinadi:

3-rasm. Glyukozamin va glyukozaminning indol 3-aldegid bilan Schiff asosining gerpes virusiga qarshm faollikkari.

4-rasm. Glyukozamin va glyukozamining indol 3-aldegid bilan Schiff asosining infeksiyaga qarshi faolliklari.

5-rasm. Glyukozamin asosining oq qon kasalligiga qarshi faolliklari va glyukozamining indol 3-aldegid bilan Schiff asosi.

XULOSA

Xitining deatsetillanish maxsuloti aminopolisaxarid-xitozandan glikozamin gidroxlorid sintez qilindi. Ajratib olingan glukozamin gidroxloridiga 6-nitro-1,3-dioksi-8-karbaldegid moddasidan qo'shib Schiff asosi sintez qilindi. Olingan namunalar IQ spektri orqali tekshirildi va o'zgarishlar tahlil qilindi. Ajratib olingan moddalarning biologik faolliklarini PASS online tizimi yordamida o'rGANildi. Olingan Schiff asosi hujayraning qarishiga, gerpes virusiga, oq qon kasalligiga qarshi, havfli yo'g'on ichak saratoni, prostata saratoni, ko'krak bezi saratoni, muskullarning destruktsiyasi, infektsiyalarga qarshi xossalaring taxminiyl faolliklari aniqlandi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

- Хитин и хитозан: природа, получение и применение. Пер. с испанского / Под ред. Варламова В.П., Немцева С.В., Тихонова В.Е. - М.: Российское хитиновое общество. - 2010. - 292 с.
- Плиско, Е.А. Изучение хитозана / Е.А. Плиско, Л.А. Нудьга. С.Н. Данилов/ Высокомолекулярные соединения. - 2001. - Вып. 3.- С.70-87.
- Григорьева. Е.В. Обоснование переработки гаммаруса Балтийского моря (*Gammarus lacustris*) методами биотехнологии: автореф. дис.канд. хим. наук. Е.В. Григорьева. - М.: ВНИРО. 2008. —24 с.

4. Быкова. В .М. Сырьевые источники и способы получения хитина и хигозана: хитин, его строение и свойства / В.М. Быкова. С.В. Немцев // Хиши и хигозан. Получение. свойства и применение. - М.: Наука, 2002. - С. 7-23.
5. Polimerlar fizikasi va kimyosi. Askarov M.A. Rafikov A.S. D.O.Abdusamatova. "Excellent Polygraphy" Toshkent - 2020.
6. Karimov Sherali, & Yusupov Islombek. (2022). APIS MELLIFERA (ASALARI) TARKIBIDAN AMINOPOLISAXARIDLARNI AJRATIB OLİSH. RESEARCH AND EDUCATION, 1(6), 174–180.
7. Yusupov Islombek. (2023). ASALARI (APIS MELLIFERA) TARKIBIDAN AMINOPOLISAXARID-XITOZAN AJRATIB OLİSH. UNIVERSAL JOURNAL OF MEDICAL AND NATURAL SCIENCES, 1(5), 57–65.
8. Shergoziyev Kilichbek. (2024). MODERNIZING HIGHER EDUCATION: NAVIGATING NEW AVENUES FOR LEARNING, TEACHING, AND ENGAGEMENT. Scientific Impulse, 2(17), 1611–1613.
9. Shergoziyev Kilichbek. (2024). SYNTHESIS AND PURIFICATION OF FURYLACROLEIN. Scientific Impulse, 2(17), 1614–1616.
10. X.Саминов, & К. Шергазиев. (2024). СИНТЕЗ ТЕТРАГИДРОПИРАНА МЕТОДОМ КАТАЛИТИЧЕСКОГО ВОССТАНОВЛЕНИЯ ДИГИДРОПИРАНА С ИСПОЛЬЗОВАНИЕМ НИКЕЛЕВОГО КАТАЛИЗАТОРА. Scientific Impulse, 2(17), 1617–1619.
11. К. Шергазиев, & X.Саминов. (2024). СИНТЕЗ ФУРФУРИЛОВОГО СПИРТА И ЕГО ПРОИЗВОДНЫХ И ИХ ПРИМЕНЕНИЕ В СЕЛЬСКОМ ХОЗЯЙСТВЕ. Scientific Impulse, 2(17), 1620–1622.
12. Jalolov, I., Mirzaolimov, M., Sherg'oziyev, Q., & Qoraboyeva, G. (2023). PAPAVER ANGRENICUM O'SIMLIGINING YANGI ALKALOIDI . Евразийский журнал медицинских и естественных наук, 3(12), 83–86.